

מרדכי גימפל יפה

מתוך ויקיפדיה, האנציקלופדיה החופשית

מרדכי גימפל יפה

הרב מרדכי גימפל יפה (תק"פ, 1820 - כ"ה בחשוון תרנ"ב 1891), רב וחלוץ בארץ ישראל. מחשובי רבני יהדות מזרח אירופה (ליטא ובלרוס).

תוכן עניינים

- 1 ביוגרפיה
- 2 מורשתו
- 3 משפחתו
- 4 ספריו
- 5 לקריאה נוספת
- 6 קישורים חיצוניים
- 7 הערות שוליים

ביוגרפיה

נולד בעיירה איטיאן שבצפון ליטא. מצאצאי הרב מרדכי יפה "בעל הלבושים". אביו, הרב דב יפה, נמנה עם עשרת התלמידים הראשונים של ר' חיים מוולוז'ין. האב נפטר בגיל 32, כנראה משבץ כתוצאה מהמלחמה בגזרת הקנטוניסטים, בעוד מרדכי גימפל הצעיר היה בן תשע בלבד.

הרב יפה למד בצעירותו בישיבת גרודנא [דרוש מקור] ווולוז'ין. הוא נודע כפוסק, וכמי שמקדם לימוד הלכה באופן מסוכס, ותומך בכתובת ספרים המפרטים את ההלכות באופן מעשי וברור.^[1]

בית הראשונים במושבה יהוד

עד עלייתו לארץ ישראל כיהן במשך כ-40 שנים כרבה של העיירה רוז'ינוי והשפיע על עשרות המשפחות לעלות איתו למושבה עקרון (מזכרת בתיה). בתחילת תרמ"א (נובמבר 1882) סייע ליחיאל בריל ולרב שמואל מוהליבר במציאת קבוצת איכרים יהודים מסביבת רוז'ינוי, שיהיו מוכנים לעלות ארצה ולעסוק בחקלאות - הוא סייר עם בריל ושכנע את האיכרים להצטרף לתוכנית, וסייע בקשר עם הברון דה רוטשילד, בפעולתו הראשונה למען ההתיישבות בארץ ישראל.^[2]

במהלך הכנותיו לעלייתו ארצה, החל הרב יפה לעסוק בתחום של סדר זרעים והלכות חקלאות, תחום שעד אז נזנח, והפך למומחה העיקרי בתקופתו לתחום זה.

היה מראשוני החברים בחובבי ציון, והתכתב בנושאי ציונות עם משה מונטיפיורי. בעניין ההתיישבות בארץ ישראל מהצד ההלכתי-דתי היה בקשר מכתבים ענף עם הרב צבי הירש קלישר ועם הרב שמואל מוהליבר. הוא הצטרף לחובבי ציון, וכתב (לעתים בשיתוף עם הרב מוהליבר) מאמרים לעיתון הלבנון של יחיאל בריל.

בתרמ"ח (1888) עלה לארץ ישראל יחד עם משפחות רבות מעירתו, והתיישב בעקרון. הוא סירב להזמנת רבנים מהיישוב הישן, להתיישב ביניהם. זמן קצר לאחר עלייתו יסד ישיבה ביהוד, מושבה שננטשה זמן קצר קודם לכן מתושביה עקב הפחד ממחלת המלריה.

שנה זו הייתה ערב שנת שמיטה, ובפולמוס השמיטה הרב צידד בהחמרה ובהתנגדות להקלות כלשהן. הוא טען שאין סכנת נפשות או סכנה איבוד האחיזה בקרקע, אם המתישבים ישמרו שביעית^[3] המתישבים בעקרון שמעו לרב יפה^[4] ושבתו מעבודה חקלאית בשנת השמיטה, למרות איומי פקידי הברון.^[5]

שלוש שנים לאחר עלייתו ארצה, חלה הרב יפה בקדחת ונפטר, במושבה יהודיה. מצבת קברו נמצאת בבית העלמין הישן של פתח תקווה, בתוך בית העלמין סגולה^[6], לפי בקשתו שלא להיקבר בירושלים, על מנת להוכיח "שגם מקום זה קדוש בקדושת ארץ ישראל".^[7] ללוויה הגיעו כל חשובי הרבנים ומנהיגי התקופה, כולל הרב דיסקין הישיש, בניגוד למנהגו שלא לצאת את ירושלים. הרב עמד במשך כל ההספדים אשר נמשכו שלש שעות^[8].

מורשתו

לרב יפה מיוחסת האימרה: "לא מכים על חטא - על הלב של מישהו אחר" - למרות התפילה "אשמנו, בגדנו..." הנאמרת בלשון רבים; נטען כי היא נאמרה בעת שאנשי קהילת רוז'ינוי ביקשו למצוא אשמים בחטאים שגרמו למגפה החולירע.^[9]

מסופר עליו שכאשר ראה את ראשון לציון לראשונה (כעשר שנים אחרי היווסדה), לפני שבירך "ברוך מצייב גבול אלמנה" (ברכה הנאמרת על ידי יהודים השבים לארץ ישראל ובונים בה בית), אמר: "אמנם היא קצת חצופה, ובכל זאת היא אלמנה. ברוך מצייב גבול אלמנה."

הרב יפה היה בין המבהירים שדעת חכמים תמיד נטתה לסייע לעגונות ולא להקשות עליהן^[10].

בספרו "תכלת מרדכי" התייחס הרב יפה לפסוקים: "כי אנכי מת בארץ הזאת... השמרו לכם פן תשכחו... ועשיתם לכם פסל תמונת כל..." (דברים פרשת ואתחנן), וכתב: "... (משה) חשש עוד, פן יעלה על דעתם לעשות תמונתו... ואולי מטעם זה הוצרך משה למות - פן יעשוהו לנעבד..."

ספרייתו של הרב יפה ברוז'ינוי עלתה באש, בדליקה שפרצה בעיירה, והיו עדויות על "מראות נפלאים וטמירים באגדות חז"ל" - שהיו לרב חיים וולוז'ין^[11].

בין תלמידיו של הרב, היו יחיאל מיכל פינס ויוסף צבי הלוי.

משפחתו

הרב יפה היה אח-סבתו (אם אביו) של הרב אברהם יצחק הכהן קוק^[12], איתו עמד בקשרים בארץ ישראל.

אשתו הראשונה הייתה הינדה יפה, ולהם שמונה ילדים: יוסף, דב, אליהו, צבי, יחזקאל, יעקב, רבקה ויוכבד. לאחר שנפטרה הינדה, נישא שנית לצ'שנה-מלכה, ואיתה עלה לישראל.

בנו הבכור יוסף היה גבאי הישיבה בבריסק, שרד את מלחמת העולם הראשונה, חזר לעיירתו ובה נפטר. בנו הרב צבי הירש היה מגדולי התורה, ומהמפורסמים שבמתפללי בית הכנסת "משמר" בשרשוב^[13]. בנו הרב יעקב רבינוביץ התגורר בעיירה לוצין, ובין השאר לימד את שאר בשרו הרב אברהם יצחק הכהן קוק בהיותו נער צעיר. בתו רבקה נישאה לרב יוסף זכריה שטרן, אב"ד שאוולי, מחבר הספר "זכר ליהוסף"^[14]. בתו השנייה יוכבד נישאה לרב צבי הירש הכהן וולק, מחשובי הרבנים בדורו ומחבר הספר "כתר כהונה".

נכדו (בן בנו דב) אריה לייב יפה^[15] היה מנהל קרן היסוד, שנהרג בפיצוץ בבניין הסוכנות; נכדו בצלאל יפה, אחיו של אריה לייב, היה מראשוני תל אביב וחלוץ מפעלי ההשקיה המתועשת בארץ ישראל. נינו שלמה יפה היה נשיא אגודת שוחרי האוניברסיטה העברית בירושלים, וממייסדי גן החיות התנ"כי בירושלים.

ספריו

- הגדת מרדכי (<http://www.hebrewbooks.org/11138>) - פירוש הרב מרדכי גימפל יפה על ההגדה של פסח
- פירוש על ספר תהלים (<http://www.hebrewbooks.org/14127>) (מקוון). הודפס עם מדרש שוחר טוב
- אלף המגן - על מסכת הוריות. ורשה, תרע"ב
- זכרונות מרדכי - מכתבים, דרשות וצוואה. ורשה, תרע"ג

לקריאה נוספת

- רפאל חסמן, הרב צבי יהודה קוק, **יהדות ליטא**. כרך ג', עמ' 56, תל אביב, תשכ"ז.

קישורים חיצוניים

- הגדת מרדכי (<http://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req=11138&pgnum=1>) , סריקה של הגדה של פסח מקוונת עם פירושי הרב יפה
- על הרב יפה (<http://www.nechama.org.il/commentators/50.html>) , באתר נחמה לייבוביץ
- על הרב יפה (http://www.rishonim.org.il/petach-tikva/info/founder_show.aspx?id=65) באתר "ראשונים" על פתח תקווה

- מאמריו של הרב יפה בעיתון הלבנון
<http://jpress.tau.ac.il/Archive/skins/TAUHeb/navigator.asp?>
 של "עיתונות היסטורית מקוונת" של אוניברסיטת תל אביב. (בין היתר יש מופיעות שם מודעות של בנו דב - למכירת יי"ש)
- אזכור הרב יפה "בן עירו"
MFA/Foreign%20Relations/Israels%20Foreign%20Relations%20since%201947/1988-1986%20Address%20by%20Prime%20Minister%20Shamir%20to%20Rabbinic%20Co
 , בנאום ראש הממשלה יצחק שמיר על רבנים בשרשרת הזהב של נושאי ציון בראש מעייניהם
- יום הפטירה של הרב יפה וסיכום על חיי הרב
http://www.mytzadik.com/tadik.asp?kever_id=1651&safaid=6 , באתר הצדיק שלי (MyTzadik.com <http://www.mytzadik.com>)
- תמונת חוברת על המושבה עקרון
<http://www.shtetlinks.jewishgen.org/Ruzhany/14-1.pdf> , ובה סיפור העולים מן העיירה רוז'ינוי
- הוויכוח על השמיטה בעקרון (מזכרת בתיה)
<http://www.daat.ac.il/daat/shmita/mamarim/arkin.htm> , באתר דעת
- "לא עת לחשות" צילום קול קורא של הרב יפה לשמירה על השמיטה
http://www.jnul.huji.ac.il/heb/shmita_01_05.html , מכתב מקורי שהוציא מעט אחרי הגיעו ארצה
- על מתיישבי רוז'ינוי בארץ ישראל (<http://www.shtetlinks.jewishgen.org/Ruzhany>)
- מכתב על מתנגדים ששלח הרב יפה ליחיאל מיכל פינס (http://www.bhol.co.il/forum/topic.asp?topic_id=2476620&forum_id=19616)

הערות שוליים

1. ^ למשל בהלכות שחיטה תמך בהוצאה לאור משותפת של הספר "תיקוני שלמה" (http://freepages.genealogy.rootsweb.ancestry.com/~cpsa/shereshov/Alexandrovsky_article.htm) של הרב שלמה זלמן נכד הגאון מווילנא יחד עם הספר הישן יותר אהל יצחק - וחייב את השוחטים ללמוד עם שני הספרים יחד.
2. ^ על יחיאל בריל ומפעל חייו (<http://www.mazkeret.org/BrilsLife.htm>)
3. ^ בספרו של הרב ישראל יהושע טרונק מקוטנא נגד הקלות בשביעית הוא מצטט "אך בשקר השמיעו קולי קולות כי השמירה השביעית נוגעת לסכנת נפשות". בהמשך, בעקבות היתר המכירה שבו תמכו מגדולי הפוסקים כמו הרב יצחק אלחנן ספקטור מקובנה הרב ישראל יהושע טרונק מקוטנא הצטרף הרב לאוסרים באמרו: "איך שתהיה ההלכה הקבועה בעניין שמיטה בזמן הזה, דאורייתא או דרבנן, ראויים אנו ומחויבים לקיימה בזה, מלבד כי גם חמורים דברי סופרים מדברי תורה. (ציטוטי הרב יפה בספרו המקוון של הרב (<http://www.daat.ac.il/daat/shmita/mehirat/kahana.htm>) קלמן כהנא באתר דעת).
4. ^ ("הרב גימפל" במקורות שונים)
5. ^ שנת השמיטה אצל הבילויים (<http://www.daat.ac.il/daat/shmita/mehirat/kahana.htm>) . יש לציין שנכד אחותו, הרב קוק, תמך בהיתר המכירה והרחיבו.
6. ^ אתר גינות עדן לאזכרת נפטרים (<http://ginot-eden.blogspot.com/2009/03/blog-post.html>) רושם את הרב בחלקת הראשונים, כולל תמונת המצבה של ראשון הנקברים במקום

7. ^ עם פטירתו נתגלע ויכוח בין תושבי עקרון (כיום מזכרת בתיה) ופתח תקווה על צוואתו בעניין מקום הקבורה. בסופו של דבר הוכרע שייקבר בפתח תקווה.
8. ^ לנתיבות שלום (ספר) (ספרו של הרב צבי יהודה קוק) חלק ב' עמוד ל"א.
9. ^ על פרשת וארא באתר קיבוץ שדה אליהו (אנגלית)
[www.seliyahu.org.il/parasha/par5760/epar60015.rtf]
10. ^ על תקנת בנות ישראל (http://www.daat.ac.il/daat/mishpach/agunot/perek2-2.htm) באתר דעת.
11. ^ סיפורי הרב יפה על אביב (http://www.yeshiva.org.il/midrash/Shiur.asp?id=8834) הרב דב בער יפה.
12. ^ http://www.yeshiva.org.il/midrash/Shiur.asp?id=8713 ראה מכתב שכתב לראי"ה נ"א (נכד אחותי)
13. ^
14. ^ http://freepages.genealogy.rootsweb.ancestry.com/~cpsa/shereshov/Alexandrovsky_article.htm מכירה פומבית של שער הספר זכר להיוסף
15. ^ על לייב יפה (http://laad.btl.gov.il/text.asp?key=29729) באתר אזרחים נפגעי פעולות איבה.

קטגוריות: בוגרי ישיבת וולוז'ין | אנשי העלייה הראשונה | רבנים ליטאים | רבנים ארץ ישראליים | משפחת יפה | משפחת קוק | אישים הקבורים בבית הקברות סגולה

- מקור: **מרדכי גימפל יפה** http://he.wikipedia.org/wiki/מרדכי_גימפל_יפה
שונה לאחרונה ב־21:00, 4 בנובמבר 2010.
- הטקסט מוגש בכפוף לרישיון CC ייחוס-שיתוף זהה 3.0; פרטי הרישוי של התמונות מופיעים בעמודי התמונות. ראו תנאי שימוש לפרטים נוספים.
- מדיניות הפרטיות
- אודות ויקיפדיה
- הבהרה משפטית